

Skuteczność prawna i dowodowa umów zawieranych za pomocą aplikacji CROO

1. Przedmiot memorandum

Przedmiotem niniejszego memorandum jest ocena skuteczności prawnej zawierania umów oraz podpisywania dokumentów za pośrednictwem aplikacji opracowanej przez CROO S.A., oraz mocy dowodowej umów zawartych i dokumentów podpisanych w taki sposób. W szczególności celem memorandum jest wyjaśnienie czy podpisane i archiwizowane za pomocą Aplikacji dokumenty (umowy) będą uznawane w czasie kontroli odpowiednich urzędów państwowych (np. urząd skarbowy) za dowód dokonania ważnej czynności prawnej.

2. Stan faktyczny

CROO S.A. (dalej: „CROO”) opracowała aplikację do elektronicznego podpisywania dokumentów (dalej: „Aplikacja”). Umożliwia ona podpisanie dokumentu poprzez złożenie odręcznego podpisu na ekranie tabletu oraz archiwizowanie dokumentów, w szczególności umów, których wykaz zawiera załącznik nr 1 do niniejszego memorandum, oraz wydruk odpowiednio wskazanych dokumentów (np. umów) – np. w czasie kontroli. Szczegółowa specyfikacja Aplikacji załączona jest do niniejszego memorandum – załącznik nr 2. Celem stosowania Aplikacji jest umożliwienie zapisywania dokumentów w postaci elektronicznej oraz wyeliminowanie w jak największym stopniu segregatorów z papierowymi wersjami umów.

3. Podstawy prawne

Memorandum zostało sporządzone w oparciu o następujące przepisy prawne:

- a) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. U. UE L 257, 28.8.2014, s. 73–114, dalej „**rozporządzenie eIDAS**”);
- b) Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 459 z późn. zm., dalej „**kodeks cywilny**”) ze szczególnym uwzględnieniem nowelizacji, która weszła w życie 8 września 2016 r., tj. ustawy z dnia 10 lipca 2015

- r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1311);
- c) Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 1579);
 - d) Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 23 z późn. zm., dalej „**k.p.a.**”);
 - e) Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 1822 z późn. zm., dalej „**k.p.c.**”)
 - f) Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 201 z późn. zm., dalej „**o.p.**”).

4. Wnioski

Przeprowadzona ocena prawna Aplikacji prowadzi do następujących wniosków:

- 1) Aplikacja umożliwi skuteczne zawarcie większości umów wskazanych w Załączniku 1, z nielicznymi wyjątkami (zob. listy umów w zał. nr 1 do memorandum), w tym spełnienie wymagań tzw. formy dokumentowej, wprowadzonej do kodeksu cywilnego w dniu 8 września 2016 r.
- 2) Podpisane i archiwizowane za pomocą Aplikacji dokumenty (umowy) będą stanowić dowód dokonania danej czynności prawnej na potrzeby ewentualnego postępowania cywilnego, administracyjnego lub podatkowego.

5. Ocena prawna

5.1. Ważność umów zawartych za pomocą Aplikacji

- 5.1. Funkcjonalność Aplikacji opisana w specyfikacji (zał. nr 2 do memorandum) uwzględnia liberalizację wymogów formalnych dla dokumentów wprowadzonych zarówno przepisami prawa polskiego (w szczególności zmiany w kodeksie cywilnym obowiązujące od 8 września 2016 r.), jak i unijnego (rozporządzenie eIDAS, obowiązujące w Polsce od 1 lipca 2016 r.). Aplikacja realizuje wynikający z nowych aktów prawnych postulat ograniczenia obrotu papierowymi dokumentami.
- 5.2. Aplikacja wypełnia wymogi obowiązujących przepisów (art. 66 k.c. oraz 66¹ k.c. w zw. z art. 60 oraz 61 k.c.), gdy chodzi o skuteczność zawarcia tych umów, które dla swej ważności nie wymagają zachowania formy pisemnej, a więc wykorzystania podpisu własnoręcznego bądź kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Przykładem umów które dla swej ważności nie wymagają formy pisemnej są umowy o dzieło (nie zawierające klauzul o przeniesieniu majątkowych praw autorskich) bądź umowy zlecenia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że z faktu podpisania umowy poprzez złożenie podpisu na ekranie tabletu wynika zamiar osoby podpisującej się za pośrednictwem Aplikacji związania się umową, nawet jeśli zamiar ten nie zostaje potwierdzony złożeniem przez niego podpisu własnoręcznego bądź

kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Szczegółową listę umów, które mogą zostać zawarte przy wykorzystaniu aplikacji zawiera zał. nr 1A do memorandum.

- 5.3.** Ogólną zasadą wynikającą z obowiązujących przepisów jest to, że dokumenty, w tym umowy nie wymagają dla swej ważności zachowania formy pisemnej. Zgodnie z tą ogólną zasadą, umowy mogą być zawierane w dowolnej formie, w tym przy wykorzystaniu narzędzi elektronicznych, takich jak Aplikacja (art. 60 k.c.). Ponadto Aplikacja spełnia wymogi przepisów kodeksu cywilnego wprowadzające tzw. formę dokumentową. Przepisy te zaczęły obowiązywać od 8 września 2016 r. Zgodnie z art. 77² k.c., definiującym dokumentową formę czynności prawnej, do jej zachowania wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie. Definicję dokumentu zawiera art. 77³ k.c., który przewiduje, że dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią. Takim dokumentem jest więc plik zapisany i zarchiwizowany przez Aplikację. Celem powyższych przepisów jest liberalizacja wymogów formalnych, odzwierciedlająca rozwój komunikacji elektronicznej i możliwości korzystania z takich narzędzi, jak Aplikacja.
- 5.4.** Odrębnie należy ocenić te dokumenty, gdzie dla ważności dokonania danej czynności prawnej (umowy) wymagane jest zachowania formy pisemnej (zob. zał. nr 1B). Naszym zadaniem odręczny podpis składany nie na papierze, lecz za pomocą Aplikacji, nie spełnia wymagań formy pisemnej. Zgodnie z art. 78 § 1 k.c. do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli (przy czym dokumentem jest – zgodnie z k.c. – nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią – czyli dokumentem będzie w szczególności dokument elektroniczny zapisany za pomocą Aplikacji, pod którego treścią składany jest podpis). Sąd Najwyższy w wyroku z 17 czerwca 2009 r., sygn. akt IV CSK 78/09 stwierdził, że podpis powinien składać się z liter i umożliwiać identyfikację autora, a także stwarzać możliwość porównania oraz ustalenia, czy został złożony w formie zwykle przezeń używanej; podpis więc powinien wykazywać cechy indywidualne i powtarzalne. Z kolei w wyroku z 8 maja 1997 r., sygn. akt II CKN 153/97, Sąd Najwyższy uznał, że konieczność własnoręczności podpisu wynika z tego, że przy podpisie chodzi o udokumentowanie nie tylko brzmienia nazwiska, ale także i charakteru pisma, by w ten sposób ułatwić orientację w rozpoznaniu osoby.
- 5.5.** Dla uznania, że podpis jest własnoręczny, konieczne jest zatem takie jego złożenie, żeby zachowane zostały jego cechy indywidualne i powtarzalne (czyli żeby zachowany został charakter pisma), aby możliwe było dokonanie jego identyfikacji (w razie wątpliwości – na podstawie badań grafologicznych). W oparciu o powyższe należy stwierdzić, iż podpis złożony za pomocą Aplikacji nie będzie podpisem własnoręcznym – chyba, że funkcjonalność Aplikacji zostanie rozszerzona o możliwość zachowania podpisu w postaci elektronicznej, który nie będzie się różnił cechami zewnętrznymi od tradycyjnego podpisu odręcznego (tzw. podpis biometryczny). Aby mówić o własnoręczności podpisu biometrycznego, Aplikacja powinna zbierać dane dynamiczne związane z podpisem (tj. w szczególności poziom nacisku rysika, ale również prędkość składania podpisu i in.).

- 5.6. W przypadku Aplikacji zapisującej podpis jedynie dwuwymiarowo (bez odwzorowania cech charakterystycznych podpisu innych niż sam kształt znaków), otrzymany dwuwymiarowy obraz jest w efekcie bardziej zbliżony do fotografii podpisu, niż do samego podpisu.
- 5.7. Warto jednak podkreślić, że obowiązujące przepisy nie są w tym zakresie jednoznaczne i próba obrony stanowiska, że również dwuwymiarowy podpis spełnia wymagania formy pisemnej nie jest wykluczona (nawet taki podpis wciąż stanowi podpis złożony odręcznie przez osobę podpisującą się i można bronić tezy, że jest on podpisem własnoręcznym). Zdaniem autorów niniejszej opinii, skuteczna obrona takiego stanowiska w razie ewentualnego sporu byłaby jednak zdecydowanie trudniejsza niż obrona stanowiska prezentowanego w opinii¹.

5.II. Moc dowodowa umów zawartych za pomocą Aplikacji

- 5.8. Dokument zapisany za pomocą Aplikacji może zostać wykorzystany jako dowód na okoliczność zawarcia umowy o treści w nim wskazanej przez osobę która go podpisała za pomocą Aplikacji w ewentualnym postępowaniu cywilnym (art. 308 k.p.c.), administracyjnym (art. 75 i art. 77 k.p.a.) oraz podatkowym (art. 180 i art. 181 o.p.), jak i na potrzeby innych postępowań toczących się na podstawie przepisów k.p.c., k.p.a., lub o.p. Funkcjonalność Aplikacji może pozwalać na wykazanie pochodzenia podpisanego dokumentu zapisanego za pomocą Aplikacji od wystawcy (autora) oraz jego prawdziwości (autentyczności). Co do zasady można przyjąć, że złożenie podpisu za pomocą Aplikacji może w danych warunkach pozwolić na zidentyfikowanie wystawcy, o ile jego dane osobowe (co najmniej imię i nazwisko) zostały zapisane w Aplikacji. Na potrzeby ewentualnego postępowania dowodowego urzędnika elektronicznego, na których mogą znajdować się dokumenty, będą stanowić "informatyczne nośniki danych" w rozumieniu właściwych przepisów.
- 5.9. Również wydruki dokumentów zapisanych za pomocą Aplikacji będą mogły być wykorzystane jako dowód na okoliczność zawarcia umowy o treści w nich wskazanej przez osobę która je podpisała za pomocą Aplikacji w ewentualnym postępowaniu cywilnym (art. 308 k.p.c.), administracyjnym (art. 75 i art. 77 k.p.a.) oraz podatkowym (art. 180 i art. 181 o.p.), jak i na potrzeby innych postępowań toczących się na podstawie przepisów k.p.c., k.p.a., lub o.p., pod warunkiem że będą one pozwalać na ustalenie co najmniej imienia i nazwiska osoby która dokument podpisała.

¹ W praktyce pojawiają się głosy, w tym przedstawiciele właściwych urzędów, że również prosty podpis dwuwymiarowy jest podpisem własnoręcznym. Zob. np. informacje o podpisie własnoręcznym w opublikowanym na stronie Ministerstwa Cyfryzacji ePodręczniku: https://epodrecznik.mac.gov.pl/mediawiki/index.php?title=Podpis_w%C5%82asnor%C4%99czny

Załącznik nr 1

1A. Lista umów, których zawarcie, i innych czynności, których dokonanie przy pomocy Aplikacji według jej obecnej funkcjonalności będzie ważne skuteczne.

- Umowy z hurtowniami o współpracy
- Umowy z Aptekami o współpracy
- Umowy zlecenia działań marketingowych (nie przenoszące majątkowych praw autorskich)
- Umowy zlecenia z osobami fizycznymi (lekarze, farmaceuci etc.)
- Umowy najmu
- Umowy serwisowe
- Umowy usługowe
- Umowy zlecenia
- Umowy długoterminowe
- Umowy sponsoringu
- Umowy o współpracy
- Umowy ramowe
- Aneksy do umów ramowych
- Porozumienia
- Umowy zlecenia na dystrybucje materiałów reklamowych
- Umowy badań rynku
- Umowy o dzieło (nie przenoszące majątkowych praw autorskich)
- Umowy trójstronne (firma badawcza, Klient, firma będąca właścicielem bazy danych)
- Umowy z wytwórcami kontraktowymi
- Umowy o zachowaniu poufności
- Umowy na analizy HTA
- Umowy wydarzeń naukowych
- Zamówienia składane na podstawie ustawy Prawo Zamówień Publicznych
- Zgody o przetwarzaniu danych osobowych (po 25 maja 2018 r.)
- Oświadczenia przyjęcia próbek produktów leczniczych

1B. Lista umów, których zawarcie będzie wymagać własnoręcznego podpisu albo posłużenia się kwalifikowanym podpisem elektronicznym

- Umowy leasingu
- Umowy darowizn
- Zgody o przetwarzaniu danych osobowych (przed 25 maja 2018 r.)
- Wnioski o dostarczenie próbek produktów leczniczych

Załącznik nr 2 – funkcjonalność Aplikacji

Opis działania:

Aplikacja dla przedstawicieli wersja Mobile:

W ramach realizacji projektu, zostanie wytworzona aplikacja na urządzenia mobile, której zadaniem będzie wsparcie procesu rejestracji umowy przez przedstawiciela. Przedstawiciel posiadając aplikację, będzie mógł wybrać formę współpracy, rodzaj umowy, czas na jaki ma być ona zawarta, wpisać wszystkie dane Klienta potrzebne do jej wygenerowania. Po uzupełnieniu wszystkich obowiązkowych pól zostanie wyświetlona na ekranie urządzenia mobilnego umowa z uzupełnionymi danymi. Po wyświetleniu niniejszej umowy Przedstawiciel będzie miał możliwość przedstawienia jej Klientowi oraz poproszenie go o złożenie własnoręcznego podpisu (Podpis zostanie złożony poprzez najechanie i podpisanie palcem na ekranie urządzenia). Tak podpisana umowa następnie trafi na serwer aplikacji, gdzie na podstawie przesłanych parametrów zostanie poddana odpowiedniemu wcześniej ustalonemu procesowi weryfikacji oraz akceptacji.

Przed podpisaniem, każdy z Klientów będzie miał możliwość przeczytania umowy i naniesienia swoich uwag w formie komentarzy.

Taka umowa przed rozpoczęciem procesu akceptacji zostanie skierowana bezpośrednio do osoby zajmującej się stroną prawną. Dopiero po jej akceptacji i ponownym akceptacji Klienta zostanie uruchomiony podstawowy proces weryfikacji i akceptacji.

W związku z tym elementem proponujemy stworzenie również panelu dla Klienta końcowego, który będzie mógł na podstawie swoich danych dostępowych zobaczyć proces akceptacji umowy oraz wszystkie umowy jakie zostały z nim podpisane. Dzięki możliwości dołączania innych dokumentów do umowy (takie jak FV) Klient będzie miał również widoczną pełną historię opłat i wystawionych dokumentów w ramach współpracy z Państwa firmą.

W celu ułatwienia pracy raz wprowadzony Klient do bazy danych, będzie mógł być automatycznie wyszukiwany na podstawie numerów identyfikacyjnych NIP, REGON, KRS, PESEL (inne do ustalenia).

Do każdej zarejestrowanej umowy możliwe będzie dołączanie zdjęć i innych plików.

Panel do zarządzania

Panel do zarządzania umożliwi zarządzanie poziomem dostępności, kontrolą przebiegu akceptacji każdego rodzaju dokumentu, przedstawianie danych statystycznych, wyświetlanie pełnego obrazu historii danej umowy i elementów z nią powiązanych. Aplikacja umożliwi dopisywanie komentarzy, dodawanie dodatkowych plików, oznaczanie umów oraz grupowanie wszystkich dokumentów w ustalony sposób.

Cała aplikacja zostanie stworzona w taki sposób, aby zmiana struktury w Państwa firmie nie niosła za sobą konieczności zmian w kodzie aplikacji, a jedynie odpowiednie jej skonfigurowanie w panelu zarządzania.

System będzie mógł korzystać z nieskończonej liczby wzorów umów, które będą zarządzalne z poziomu panelu do zarządzania aplikacją poprzez stronę WWW. Każdy proces będzie mógł być odpowiednio skonfigurowany w aplikacji dla każdego rodzaju umowy.

Aplikacja umożliwi automatyczne weryfikowanie Klientów w bazie REGON oraz KRS w postaci raportów.

Dostęp do Panelu zarządzania oraz odpowiednich funkcjonalności będą posiadały wskazane osoby po wpisaniu danych identyfikacyjnych.

Pozostałe szczegółowe informacje dotyczące działania oraz funkcjonalności zostaną omówione na spotkaniu roboczym.

Technologie wykorzystane do realizacji projektu:

Część WWW (PHP, MySQL, JSON - komunikacja z aplikacją mobilną)

Część Mobile - Objective-C aplikacja natywna.